

– Az a kis szürakúzabeli, akinek a perében bírásokodtam, az asszonyokkal együtt kísérijen el!

Ekképpen Kallirhoé is – örömmel – fölkerelkedett Babulón városából. Abban bízott, Khaireasz is útnak indul. A háború előreláthatatlan eseményeket hoz magával, s mindenekelőtt a balsorsúaknak a szerencsés fordulat reményét: mielőbb békét kötnek, s azután a per is hamar véget ér talán.

7. K Ö N Y V

I Az egyiptomi háborúba mindenki követte a királyt, csupán Khaireasz nem kapott semmiféle parancsot. Nem tartozott a király alattvalói közé, s így az egyetlen szabad embernek számított Babulónban. Örvendett, s remélte, Kallirhoé sem indult el. Másnap el is látogatott a királyi palotába, hogy megkeresse hitvesét. Ám zárt kapukat talált, s a palota körül se szeri, se száma nem volt az öröknek. Kallirhoé után kutatva körbejárta a várost, s mint egy tébolyodott szünös-szüntelen kérdezgette barátját, Polükharmoszt:

– Hová tűnt Kallirhoé? Mi történhetett vele? Bizonyosan nem vezényelték ki a harcmezőre.

Miután sehogy sem lelt Kallirhoé nyomára, vetélytársát, Dionüszioszt kereste föl villájában. Épp akkor – látszólag véletlenül – előbukkant egy házbéli, s átadta Dionüsziosz üzenetét. Urának az volt a célja, hogy Khaireasz örökre mondjon le Kallirhoéről, s ne várokozzék tovább a perre. Ennek érdekében családtervet eszelt ki. Mielőtt fölszedelőzködött, hátrahagyta egyik emberét, hogy értesítse Khaireaszt: „a perza király híjával volt szövetségeseeknek, s Dionüszioszt jelölte

ki, hogy sereget toborozon a fáraó elleni hadjáratra, cserébe neki ajándékozta Kallirhoét, hogy mindvégig biztosítsa hűségét és odaadó szolgálatát”. Khaireasz legott el is hitte minden szavát, hiszen a megtört embert könnyű félrevezetni. Megszaggatván ruháját háját tépte, mellét verdeste, s így kiáltott:

– Átkozott Babülón, kegyetlen vendéglátó, s számra kietlen pusztaság! Micsoda bíró az, ki más hitvesével kereskedik! Háború idején menyező! S én még abban a meggyőződésben készülődtem a perre, hogy igazságot szolgáltattak. De távollétemben ítéletet hoztak ellenem, s Dionüsziosz nyert anélkül, hogy egy szót is szólt volna. Győzelme nem fog hasznára válni! Kallirhoé képtelen Khaireasztól elszakítva élni, kiről tudja, közelében van. Korábban is csak úgy tudta becsapni kedvesem, hogy halálom hírért költötte. Mit képlekedem, s a bíró kapuja előtt kiontva véretem, a királyi palota küszöbén miért nem dobom el életem? Hadd tudják meg a perzsák, s a médek, miként szolgáltattott igazságot a király!

Polükharmosz látta, e balszerencsés pillanatban sem vigasztalni, sem megmenteni nem tudja társát, ennél fogva így szólott:

– Drága barátom, ez idáig bátorítottalak, folyton-folyvást meghiúsítottam halálot, de úgy ítélem, ez alkalommal helyesen döntöttél. Nem próbállak megállítani, sőt készen állok veled együtt meghalni. Am előbb vegyük fontolóra, milyen halállal haljunk meg. Amit tervezel, ellenszenvet kelt a királlyal szemben, s

szégyent hozhat rá a jövőben, mindazonáltal számunkra nem ad elégtételt gyötrelmeinkért. Ha az elmúlt választjuk, úgy vélem, halálunk legyen a zsarnok elleni bosszú fegyvere. Szép volna oly fájdalmat okozni a királynak, hogy megbánja tettét, s az utókor-nak örökök hagyni történetünket: a király igaztalanul ítélte el két görög ifjút, kik gonoszságát megtorolván hősi halált haltak.

Így aggodalmaskodott Khaireasz:

– Egyedül vagyunk, koldusok, s idegenek! Hogy árthatnánk megannyi hatalmas nép urának, kinek ismerjük roppant haderejét? Azonkívül éjjel-nappal őrók s palotaszolgák védik, ha el is pusztítanánk egyik emberét, vagy ha fölgyújtánánk valamely birtokát, nem tűnne föl a veszteség.

– Igaz volna szavad – mondta Polükharmosz –, ha nem dúlna háború. Nemrég hallottuk, Egyiptom föllázadt, Föníciát elfoglalták, s lerohanták Szíriát. A királyt, mielőtt átlépne az Euphráteszen, utoléri a háború. Korántsem vagyunk egyedül, annyi szövetségeseink van, ahány a fáraó vezetése alatt áll, s épp annyi fegyverünk, kincsünk, s hajónk, amennyit ők bírnak. Eljünk más erejével, hogy bosszút állhassunk sérelmeinkért.

„Még ki se mondta egészen a szót”,³² amikor Khaireasz fölkiáltott:

– Siessünk! Peres ügyemben a bíróval szemben hozzon ítéletet a háború.

³² Homérosz: *Odüsszeia*. XVI. 11. (Devecseri Gábor fordítása.)

II. Sebbel-lobbal fölkerelkedtek, s igyekeztek a király nyomába szegődni, azt színelvén, kézszelek zászlaja alatt harcolni. Remélték, ezzel a csellel biztonságban kelhetnek át az Euphrátszen. A folyónál utol is érték a sereget, s csatlakoztak a háttérdekhez. Alighogy megérkeztek Szíriába, azonnal átpártoltak a fáraóhoz. Az örök rögvest el is hurcolták a két idegent, s kérdőre vonták őket. Nem követként voltak öltözve, így mindjárt azt feltételezték róluks, hogy kémek. Nagy bajba kerülhetek volna, ha nem találtnak valakit, ki történetesen görög, s érti nyelvüket. Kérték, hadd járuljanak a fáraó elé, mert segítségzet kívánnak nyújtani a bajban. Miután a fáraóhoz kísérték őket, Khaireasz így szólt:

– Szürakúzabeli görögök vagyunk, hazánk nemes sarjai közé tartozunk. Társam miattam jött Babülónba, én hitvesemért, ki Hermokratész lánya. Bizonyára hallottatok már Hermokratésztől, a hadvezérről, ki az athéniek fölött fényes tengeri diadalt aratott.

A fáraó bólintott, hisz nincs nép a Föld kerekén, mely ne hallott volna az athéniek szicíliai vereségéről.

– Artaxerxész sanyargatott bennünket – s mindent elmesélt töviről hegyire. – A célból keltünk útra, hogy hűségünket és szövetségünket ajánljuk föl neked. Elszántságra sarkall bennünket e kettő: halálvágy, s bosszúszomj. Ha eszembe villan balsorsom, örömmel halnék meg. Egy cél éltet csupán: elégtételt vegyek az ellenség fölött. „Csak legalább gyáván s hír nélkül hul-

lani ne kelljen: végső nagy tettem tudják meg a megszületendőki!”³³

A fáraó örvendezve hallgatta szavait, jobbját nyújtotta, s így felelt:

– Fiam, mindkettőnk számára a legjobbkor érkezéll! S rögvest megparancsolta, a két ifjúnak haladéktanulul fegyvert és sátort adjanak. Kevés idő elteltével Khaireaszt asztaltársává, s tanácsadójává fogadta. Megfontoltnak, tette késznek, s szavahihetőnek bizonyult, és valóban nemes lélek, s gáncstalan jellem rejtőzött benne. Megnyerte a fáraót, s még jobban megkedveltette magát azzal, hogy minden áron győzelmet kívánt aratni a király fölött, s megmutatni: nem lehet egykönnyen félreállítani, hanem bizony megérdemli a tiszteletet.

Khaireasz hamarjában vitézi tettet hajtott végre. A fáraó nehézség nélkül haladt előre, hirtelen rajtaütéssel elfoglalta Koilé Szíriát, Föniciát is megszállta már, Türoszt azonban nem tudta bevenni. A türoszi nép rendkívül harcos természetű, s bátorságuknak hírnevet óhajtottak szerezni; semmi esetre sem viselték volna el, hogy azt gondolják, szégyent hoznak ünnepeletistenükre, Héraklészre, kinek városukat szentelték. Bízta Türosz kedvező fekvésében: alapzata a tengerben állott, s keskeny földnyelv köitötte össze a kontinenssel, ami megakadályozta, hogy szigeteket alkotson. Lehorgonyzott hajóhoz hasonlított, melynek hídja a

³³ Homérosz: *Iliász*. XXII. 304–305. (Devecséri Gábor fordítása.)

parton pihen. Minden irányból könnyűszerrel ki lehetett védeni egy támadást: a gyalogsági rohamot a tenger felől hátrítják el, egy kapu ugyanis elegendő a városhoz, a hadihajók ostromát ellenben a várfalaknál, mert a város szilárdan épült, s kikötők ölelik körül, akár egy házat.

III. Azon a vidéken már minden települést határukba kerítették, csak a türosziak dalmukba coltak az egyiptomiakkal, híven őrizték a perzsa királlyal kötött szövetségüket. A fáraó aggódva hívta össze a haditanácsot. Ez volt az első tanácskozás, melybe Khaireasz is hivatalos volt, s ekképpen szólt a fáraó:

– Szövetségeseim – nem nevezném szolgálknak barátaimat –, látjátok ezt a zűrzavart. Hajónk sokáig jó széllel vitorlázott, de viharba keveredtünk. Hiába igyekeznénk, a legyőzhetetlen Türosz utunkat állja. Tudjuk, a király a nyomunkban. Most mit tegyünk? Ostrom alá nem bírjuk venni Türoszt, ám nem is kerülhetjük ki, hiszen falként magaslik a tenger közepén, s eltorlaszolja előlünk Ázsiát. Úgy gondolom, mielőtt a perzsa haderő a türoszi sereggel egyesül, el kell vonulnunk innen. Kockázatos az ellenség földjén fogásba esni. Péluszion jól megépített erőd, hol nem kell tartanunk sem a türosziak, sem a médek, sem más népek rohamától. Arrafelé járhatatlan a homoksivatag, s

az erődítményhez mindössze egyetlenegy keskeny ösvény vezet; a tenger mellettünk áll, s a Nílus Egyiptom barátja.

Aggodalmat keltő szavaira mindenki elnémult, s fölöttébb elkeseredtek. Egyedül Khaireasz mert föl-szólalni:

– Felség, kit valóban királyi fenségnek nevezek, nem úgy, mint a hitvány perzsát, nyugtalanít, hogy a diadal küszöbén szökést fontolgatsz. Ha az istenek is úgy óhajtják, győzelmet arathatunk, és nemcsak Türoszt, hanem Babulont is meghódíthatjuk. Számtalan akadályt rejt a háború, mely elől nem futamodhatunk meg, ellenkezőleg, a remény védőpajzsa alatt mindenkor föl kell vennünk a harcot. A türosziakat, kik e pillanatban csúfolkodnak, lemeztelenítve, s láncra verve állítom eléd. Ha nem hiszed, mielőtt útra kelsz, végezz velem! Amíg élek, nem osztozom veled a futásban. Ha mindenképpen vissza akarsz vonulni, úgy hagyj hátra néhány embert, kik önként tartanak velem. Mi ketten, én és Polükharmosz „küzdünk... mert isten vezetett bennünket idáig”.³⁴

Senki sem mert tiltakozni. A fáraó csodálta merész-ségét, s beleegyezett, hogy a seregből annyi katonát válogasson, ahányat csak jónak lát. Khaireasz nem harkodta el a választást, először elvegyült a táborban a katonák között – Polükharmosznak is ezt parancsolta, s kikémlelte, vannak-e görögök a fáraó regimentjében.

³⁴ Homérosz: *Iliász*. IX. 48–49. (Devecseri Gábor fordítása.)

Sok hellént talált, kik zsoldosként szolgáltak, s közülük verbuvált spártaiakat, korinthosziakat és másokat, kik a Peloponnészoszról érkeztek; mintegy húsz szicília-belit is fölfedezett. Szám szerint háromszáz főből álló sereget toborzott, s így fordult katonáihoz:

– Görög férfiak, amikor a fáraó engedélyt adott, hogy hadserege legjobbjait kiválogassam, rátok esett a választásom. Görög vagyok én is, Szürakúzából, dór nemzetségből származom. Nekünk nemcsak származásban, hanem vitézségben is fölül kell múltunkunk mindenkit! Ne rémüljetekek meg a hadművelettől, melyre fölkérlek titeket. Egyszerűnek s veszélytelennek fogjátok találni. Bár küzdelmesnek látszik, valójában nem az. Thermopülainál Xerxész csapatai ellen ugyanennyi görög vitéz állt ki, mint ahányan ti vagytok. A türoszi sereg nem számlál ötmilliót, csak egynéhányan vannak, kik hetvenkednek, s fejükbe szállt a dicsőség; fegyverük nem a józan ész, s nem is a megfontoltság. Ébredjenek végre rá, mennyire különbözik egymástól görög s föníciai! Én nem törekszem hadvezérségre, kész vagyok követni közületek azt, ki parancsnok kíván lenni. Engedelmeskedni fogok, hisz nem vágyom hírnévre, csak mindannyiótok dicsőségére.

Egyszerre kiáltottak föl:

– Te légy vezérünk!

Khairesasz ekképpen felelt:

– Ha ez a kívánságotok, a sereg élére állok, ti ruhátátok rám a hatalmat. Mindent megkísérlek, hogy ne bánjátok meg a jóindulatot s a bizalmat, mit irántam

tápláltak. Az istenek védelme alatt nagyhírűek, tiszteletreméltóak, sőt a szövetségesek közt a leggazdagabbak ti lesztek. Azonfelül bátorságotoknak halhatatlan emléket fogtok állítani! Mindenki titeket fog éltetni, s amiképpen üdvivalgással fogadták Othruaidész, s Leónidasz háromszázát, úgy köszöntik majd Khairesasz katonáit is.

Még végére sem ért a szónak, amikor mindannyian fölkiáltottak:

– Vezess minket!

Azzal menten rohantak fegyvereikért.

IV. Miután Khairesasz a legszebb fegyverzetbe bújtatta katonáit, a fáraó sátora előtt fölvo-nultatta seregét. A fáraó elámult. Azt hitte, nem saját katonáit, hanem idegen alakulatot lát, s az új csapatnak nagy tetteket jövendőlt nyomban. Így szólt Khairesasz:

– Bizakodunk, uram, ám a haderő másik felét neked kell készenlétben tartani. Ne vonulj Türosz ellen, míg be nem vesszük, s a falakra fölkapaszzkodva jelt nem adunk.

Válaszul ekképpen felelt:

– Az istenek váltsák valóra tervetek!

Khairesasz a fölsorakozott katonákat oly sűrű sorokban vezette Türosz ellen, hogy úgy látszott, alig vannak. S valósággal: „pajzs pajzsot, sisak ért sisakot, hős

férfit".³⁵ Eleinte föl sem figyelt rájuk az ellenség. Ahogy közelebb értek, az érkezőket megpillantották az őrk a falakon, s jeleztek a belül lévőeknek. De mindkire számítottak, csak az ellenségre nem. Ki hitte volna, hogy ily kicsiny sereg vonul a rendíthetetlen város ellen, mellyel szemben a teljes egyiptomi haderő sem mert soha síkra szállni? Amikor a kapukhoz értek, az őrk megtudakolták, kik ők és mi járatban vannak. Khaireasz ekképpen felelt:

– Hellén zsoldosok vagyunk. A fáraó nem fizette ki bérünket, mi több, összeesküvés indult ellenünk. Azaz a szándékkal jöttünk, hogy együtt álljunk bosszút közös ellenségünkön, az egyiptomiakon.

Vítették a szót a benn lévőeknek, hamarjában ki is nyitotta a hadvezér a kapukat, s két-három emberével előlépett. Khaireasznak se kellett több, hirtelenében rávetette magát a vezérre, s aztán a maradékot rohmozta meg: „ölt, kaszabolt szanaszét: csúf hörgés kelt a nyomában”.³⁶ Társai is hadakoztak, ki ezt, ki azt érte. Úgy törtek az ellenségre, mint amikor az oroszlanok az őrizetlen csordára támadnak. Jajgatás és gyászdal árasztotta el a várost mindenütt, akik szemtanúi voltak az öldöklésnek, kétségbeestek. Elszabadultak az emberek, átszakították a kapukat, mindenki annyira kívánta látni, mi történik, s végül épp ez okozta Türosz vesztét. A benn rekedtek özönlöttek volna ki, a

³⁵ Homérosz: *Íliász*. XIII. 131. (Devecseri Gábor fordítása.)

³⁶ Homérosz: *Íliász*. X. 483. (Devecseri Gábor fordítása.)

kint lévőék, kiket karddal és lándzsával kaszabolnak, menekültek volna befelé. A keskeny, hídszerű bejáraton szembetalálkoztak, s ekképpen kiszolgáltatták magukat gyilkosaiknak. Kevés idő elteltével már a kapukat se lehetett bezárni, oly magasra nőtt a holtak halma.

Ebben a leírhatatlan fölfordulásban csupán Khaireasz maradt nyugodt. Utat tört a tömegben át, a kapukon befurakodva tizedmagával fölkúszott a falra, és odafönről megadta az egyiptomiaknak a hívójelt. Szónál is sebesebben jelentek meg, és végezetül Türosz is bekebelezék. A dicső ostrom után mindenki ünnepelelt, egyedül Khaireasz nem áldozott és nem viselt koszorút.

– Mi hasznom a győzelmi ünnepből, ha, Kallirhoé, te nem láthatod? Nászéjszakánk óta fejemre nem teszek többé koszorút. Ha elhunytál, szentségtörést követnék el. S ha élsz, hogy vigadnék nélküled?

Ezalatt a perzsa király átkelt az Euphratészen, és igyekezett mihamarabb megküzdenni az ellenséggel. Hírét vette már, hogy megszállták Türoszt, s látván, félelmetes vetélytársa lett a fáraó, aggodalom töltötte el Szidón és Szíria sorsa miatt. Ezért aztán úgy döntött, nem utazik teljes kíséretével, hanem mozgékonyabb sereggel, hogy semmi ne akadályozza útját. A hadsereg színe-javát maga mellett tartotta, de a királynővel együtt hátrahagyta azokat, kik harcképtelen korban voltak, továbbá a tartalékkészleteket, a ruhákat, s a királyi kincseket. Az emberek zajongtak, nyug-

talán volt mindenki. Az Euphratész partjáig az összes várost földülta a háború, ezért úgy tűnt, biztonságosabb a hátramaradókat Aradosz szigetén elrejtteni.

VA szárazföldről harmincstadionnyira fekszik Aradosz szigete, hol Aphrodité ódon temploma állott. Az asszonyok ebbe a szentélybe húzódtak, s mintha otthon lennének, védve érezték magukat. Kallirhoé, mihelyt megpillantotta Aphrodité szobráját, megállt vele szemben, s csak hallgatott, könnyeivel dorgálta az istennőt. Azután alig hallhatóan így suttozott:

– Látod, még Aradosz is! A nagy Szicíliahoz képest kicsiny sziget, ám senkim sincs itt. Úrnőm, elég volt! Meddig viselsz hadat ellenem? Ha megsértettelek, már kellőképpen megtoroltad. Átok verte szépségem ha megbotránkoztatt, számomra meghozta a pusztulást. Már csak a háború hiányzott sorscsapásaim közül, de ezennel azt is megtapasztaltam. Pillanatnyi helyzetemmel egybevetve Babülón is kedvesebb volt velem, hol legalább közelemben volt Khaireasz. Minden bizonnal már meghalt, nem élte túl eljövetelem. Senki sincs, kiktől megtudhatnám, mi történt. Minden idegen és barát. Rossz szemmel néznek rám, s áskálódnak ellenem, ám a gyűlölködőknél is komiszabbak azok, kik szeretnek. Úrnőm, fedd föl előttem, él-e még Khaireasz!

Így szólt, s elsietett. Rodoguné lépett mellé, Zóphü-

rosz lánya, Megabüosz felesége, kinek atyja s férje kiváló perzsa nemesek voltak. Rodoguné volt az, ki először üdvözölte Kallirhoét, midőn Babülónba érkezett. Amint a fáraó meghallotta, hogy közeledik a király, s mind szárazföldön, mind tengeren harcra készülődik, hívatta Khaireaszt, és ekképpen szólott:

– Nem volt még alkalmam, hogy megjutalmazalak a diadalért. Meghódítottad Türoszt. Ezennel újra segítségedet kérem. Nem veszítetjük el, mit eddig elértünk. A zsákmányt megosztom veled, nekem elegendő Egyiptom, Szíria legyen a tiéd. E pillanatban alaposan fontoljuk meg, mit cselekedjünk! Szárazon s vízen tombol a háború. Választhatsz: a gyalogságot vagy a tengeri flottát óhajtod irányítani. Úgy vélem, tapasztaltabb vagy tengeren. Hiszen ti, szürakúzabeliek, tengeri ütközetben arattatok dicső győzelmet az athéniak fölött! Ezúttal a perzsák ellen kell csatát vívnod, kiket egykor az athéniak igáztak le. Most egyiptomi hajók állnak rendelkezésedre, melyek nagyobbak és számosabbak, mint hajdan a szicíliaiaké. Hermokratésszel, apósoddal tengeren kelj versenyre!

Khaireasz ekképpen válaszolt:

– A veszély nekem búfeledtető. Csatamezőre azért lépek, hogy neked engedelmeskedjem, s hogy bosszút álljak gyűlölt ellenségem, a perzsa király fölött. Add a triérészek mellé háromszáz katonámat!

Így felelt a fáraó:

– Viheted katonáidat, s még annyit, ahányat csak akarsz.

A szót tett követte nyomban, mert hát igen nagy baj szorongatta őket. A fáraó a gyalogezred élén vonult, Khaireaszt pedig hajóparancsnoknak nevezte ki. A gyalogság mélységesen elcsüggedt, amiért nem Khaireasz a vezérük, mert bizony roppant mód megkedvelték az ifjút, és bizakodva harcoltak zászlaja alatt. Olyan volt, mintha egy nagy test elveszítette volna fél szemét. A tengeri flottát viszont fűtötte a remény, s büszkélkedtek, hogy az ő parancsnokuk a legbátrabb, s legdaliásabb. Senki sem gondolt egyébre: hajóskapitány, kormányos és matróz egyformán azon igyekezett, hogy vitézségét elsőként bizonyítsa Khaireasz előtt.

Azon a napon mindkét fronton megütköztek. Az egyiptomi gyalogság sokáig ellenállt a médek és a perzsák rohamának, de tülerő miatt végül kénytelenek voltak behódolni. Az egyik fejedelem ***³⁷ lóháton üldözte. A fáraó minden erejével megpróbált Péluszi-önba menekülni, a perzsa azonban nyomában volt, hogy mihamarabb elfogja. Talán el tudott volna szökni, ha Dionüsziosz nem harcolt volna oly elszántan. A csatában fényesen küzdött, mindvégig a király közelében forgatta fegyverét, hogy magára vonja ura figyelmét, és hogy azonnal megfékezze a király támadóit. A visszavonulás sokáig tartott, több éjen, s napon át folyt a harc. Dionüsziosz látván a király kétségbeesését így sietett segítségére:

³⁷ Lakúna.

– Ne emészen, uram, a gond! Ha válogatott lovasskat bocsátsz rendelkezésemre, megakadályozom, hogy a fáraó meghátráljon!

A király befejezett, s késedelem nélkül teljesítette kérését. Dionüsziosz elindult, ötezer emberével egy nap alatt háromszáz stadionnyi járóföldet³⁸ tett meg, s azután éjnek évadján váratlanul lepte meg az egyiptomiakat, kik közül sokat foglyul ejtett, s még többet kardélre hányt. A fáraót élve kerítette kézre, ám az önkézével véget vetett életének. Dionüsziosz a holt fejét a király elé vitte, s ura megpillantván így szólt:

– Birodalmam jótevőjének nevezlek ki, s a legdrágább ajándékkal tiszteljek meg, mely után legjobban sóvárogsz: Kallirhoé a te hitvesed! A háború ítékezett a perben, s íme bátorságodért a legszebb jutalmat nyerted el.

Dionüsziosz letérdelt, és abban a pillanatban úgy érezte, egyenlő az istenekkel, s bizonyos volt afeől, most már végérvényesen ő Kallirhoé férje.

VI. Ez történt a szárazföldön. A tengeren Khaireasz győzedelmeskedett, az ellenséges flottát nem lehetett vetélytársa. Az egyiptomi triérészek támadásaival a perzsák föl sem vehették a harcot, nem is mertek velük szemtől szembe megü-

³⁸ Kétnapi járóföld.

közni. Néhányan azon nyomban futásnak eredtek, másokat a partra kényszerítettek, s a legénységgel együtt foglyul ejtettek. Nyomukban a tenger megtelt méd hajóroncsokkal. Eközben sem a király nem értesült tengeri vereségéről, sem Khaireasz az egyiptomiak elestéről, mindketten úgy gondolták, szárazon s vízen ők kerekedtek fölül. Azon a napon, melyen a tengeri csatát vívták, Khaireasz elhajózott Aradosz szigetére, s megparancsolta, vegyék körbe, s őrizzék a szigetet ***³⁹, s számoljanak be uruknak.

Az eunuchokat, a szolgálokat és minden alacsonyabb rendű foglyot összeteltek az agorán, hol tágas tér terült el. Oly roppant sokaság gyűlt össze, hogy nemcsak az oszlopcarnokokban, hanem kinn, a szabad ég alatt is éjszakáztak. Azokat, akik értékesebb raboknak számítottak, az agora egyik épületébe, az arkhónok tanácstermébe vezették. Az asszonyok a királynő körül telepedtek le a földön, tüzet sem gyújtottak, és egy falat nem sok, annyit sem ettek. Meg voltak győződve arról, a király fogságba esett, s a perzsák ügye menthetetlen, a fáraó győzött mindenütt. Akkor egyszerre a legörömtelibb s a legkeserűbb éj borult Aradoszra. Az egyiptomiak ujjongtak, hogy megszabdultak a háborútól s a perzsa szolgaságtól, a foglyul ejtett perzsák ellenben bilincsre és korbácsütésre, haragra s vérfürdőre vártak, a legemberségesebb büntetésképpen szolgaságra. Szateira zokogva Kallirhoé

³⁹ Lakúna.

ölebe hajtotta fejét. Senki sem vigasztalhatta jobban a királynőt, mint Kallirhoé, a nemes születésű görög nő, ki jól ismert minden bajt, szenvedést.

Eközben az egyik egyiptomi katonának, kire a foglyok őrzése volt bízva, tudomására jutott, hogy a királynő is a szigeten raboskodik. A keleti népek természetesen istenként imádják az uralkodókat, a királyi név hallatán földre gyökerezett a lába. Az ajtó előtt állva így szólt:

– Bizakodj, felség! A tengernagy nem hallotta még, hogy a hadifoglyokkal együtt te is be vagy börtönözve. Ám ha megtudja, emberségesen fog bánni veled. Nemcsak bátor, ***⁴⁰ feleségül vesz téged, hisz kedveli a nőket.

Ahogy ezt meghallotta Kallirhoé, nagyot sikoltott, s haját tépve ezt mondta:

– Ebben a pillanatban valósággal fogoly lettem. Oltsd ki inkább életem, mint hogy ily hírt adj tudtomra! Nem viselek el újabb nászit. A halálért esedezem. Kínózhatnak s megégethetnek. Nem mozdulok innen. Ez a hely immár a sírom. Ha – amiképpen mondom – oly jóságos vezéred, adja meg nekem ezt a kegyet. Ölessen meg engem!

Az egyiptomi őrszem tovább kérlelte, de Kallirhoé nem állt föl, eltakarta fejét, s földre hullva hevert. Nagy fejtörést okozott neki, mit kellene tennie ebben a helyzetben. Nem merte zaklatni, de semmiképpen sem tudta jobb belátásra téríteni. Végül megfordult, és

⁴⁰ Lakúna.